

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Олена ГРИБАНОВА

«28» вересня 2024

**Соціальна робота з різними
віковими групами**
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки фахових молодших бакалаврів
галузі знань: 23 соціальна робота
спеціальності: 231 соціальна робота
освітньо-професійної програми: соціальна робота

Укладач: Олена МАЛОВІЧКО

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії соціальної
роботи, педагогіки та адвокатури
Протокол № 1 від «28» серпня 2024

Голова ЦК Олена МАЛОВІЧКО
(підпис) (ім'я, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від «18» вересня 2024
Заступник директора з НМР

Альона ХОДАКОВСЬКА
(підпис)

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 23 соціальна робота	Нормативна
Розділів – 2	Спеціальність 231 соціальна робота	Рік підготовки: 2
Загальна кількість годин - 120		5,6 сем
		Лекції
Тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття освіти: – 3 год	Освітньо-професійна програма Соціальна робота	28 год.
		Практичні, семінарські
		30 год.
	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	
		Самостійна робота
		62 год.
		Вид контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна робота з різними віковими групами» є ознайомлення студентів з особливостями соціальної роботи з різними віковими групами, основними відхиленнями у розвитку психічної діяльності людей різних вікових груп, ознайомлення з основними методами психологічної допомоги у випадках відхилень у психічному розвитку.

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти набуває програмні компетентності:

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціальної роботи, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях
Загальні компетентності	ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

	ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК 9. Здатність до налагодження міжособистісної взаємодії. ЗК 10. Здатність до виявлення та вирішення проблем; ЗК 11. Здатність приймати обґрунтовані рішення; ЗК 12. Здатність діяти у відповідності з принципами академічної доброчесності
Спеціальні компетентності	СК 1. Здатність розуміти сутність, напрямки та види соціальної роботи. СК 4. Здатність розуміти соціально-психологічні явища, процеси становлення, розвитку та соціалізації особистості. СК 5. Здатність виявляти потреби населення у соціальних послугах. СК 6. Здатність організовувати та контролювати надання соціальних послуг. СК 7. Здатність визначати шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення. СК 8. Здатність надавати допомогу і підтримку спеціальним групам клієнтів. СК 9. Здатність застосовувати сучасні технології та методи професійної діяльності. СК 10. Здатність до соціальної взаємодії у професійній сфері. СК 11. Здатність аналізувати та оцінювати результати професійної діяльності. СК 12. Здатність дотримуватися етики професійного спілкування і стандартів соціальної роботи. СК 14. Здатність до конструктивного діалогу, спонукання до дій та мотивування шляхом застосування різних мовних прийомів риторики.

Програмні результати навчання, які досягаються за допомогою вивчення дисципліни:

РН 1. Здійснювати пошук, аналіз і оброблення інформації для розв'язання професійних завдань.

РН 3. Розв'язувати типові задачі в професійній діяльності.

РН 4. Застосовувати інформаційні ресурси та методики оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп.

РН 5. Застосовувати етичні принципи і стандарти соціальної роботи у професійній діяльності.

РН 6. Використовувати технології соціальної діагностики, профілактики, корекції із застосуванням сучасних форм та методів професійної діяльності.

РН 9. Здійснювати соціальне інспектування і оцінку потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.

РН 10. Організовувати заходи з реабілітації, реінтеграції, соціальної адаптації отримувачів соціальних послуг.

РН 11. Аргументувати шляхи подолання проблем та обирати методи їх вирішення

РН 21. Володіти навичками якісного академічного письма та дотримуватися принципів академічної доброчесності

Міждисциплінарні зв'язки. «Соціальна робота з різними віковими групами» як навчальна дисципліна має широкі міждисциплінарні зв'язки. В першу чергу, вона пов'язана з курсом «Технології соціальної роботи» в межах якого студенти знайомляться з основами соціальної роботи, з відповідними прийомами та техніками соціальної роботи щодо певної групи клієнтів та який є підґрунтям подальшого вивчення дисциплін.

Невід'ємною складовою вивчення дисципліни «Соціальна робота з різними віковими групами» є курс «Теорія соціальної роботи». В межах даної дисципліни студенти знайомляться з поняттям «соціальні послуги», «клієнти соціальної роботи», їх особливостями та специфікою роботи з ними.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1.

Тема 1. Соціальна геронтологія як суспільна наука

Соціальна геронтологія: поняття і зміст. Старіння і старість як єдине біологічне, медичне і соціальне явище. Категорійно-понятійний інструментарій соціальної геронтології. Характеристика старіння і старості. Поняття про тривалість життя та процес старіння. Сучасні принципи старіння. Довголіття: соціальне та індивідуальне. Танатологія як складова геронтології. Іморталізм як можливість продовження життя в перспективі. Нанотехнології — майбутнє геронтології.

Тема 2. Соціально-психологічні теорії старіння

Соціально-психологічні теорії старіння як вираження суспільного розуміння суспільно-біологічних вікових процесів у другу половину XX ст. Філософська основа соціологічних інтерпретацій старіння і старості. Погляди вітчизняних психологів і соціологів на старіння і старість. Ідеологічні аспекти конфлікту поколінь в Україні в останнє десятиліття XX ст.

Тема 3. Постаріння населення як соціально-демографічний процес.

Постаріння населення як унікальне явище XX ст. і загальносвітовий процес. Демографія як складова соціальної геронтології: основні поняття і методи дослідження. Основні принципи соціально-демографічної політики ООН. Демографічна ситуація у

України після розпаду СРСР і зміни політико-економічної ідеології країни. Основні характеристики становища населення старшого віку в Україні. Ставлення геронтологів і соціологів до самого явища «демографічна старість»: позитивне і негативне.

Тема 4. Соціальна значимість медичних проблем старшого покоління

Здоров'я населення старшого віку і за потреби медичної допомоги. Концепція здоров'я Всесвітньої організації охорони здоров'я при ООН та основні показники життєздатності в літньому і старечому віці. Поняття «громадське здоров'я» та стратегія держави щодо здоров'я населення похилого та старечого віку. Соціальні аспекти геронтологічного догляду та реабілітації. Проблеми інвалідності населення старшого віку

Розділ 2.

Тема 1. Соціальна активність похилих людей в Україні

Поняття «соціальна активність» населення і її види. Трудова активність літніх і особливості трудової діяльності в пенсійному віці. Фактори, що впливають на трудову активність в похилому і старому віці.

Тема 2. Технології соціальної роботи з літніми та похилими людьми

Соціально-психологічні проблеми літніх і старих людей. Феноменологія літньої людини як клієнта. Державна політика щодо літніх і старих людей. Технології соціальної роботи з літніми і старими людьми.

Тема 3. Догляд за дементними особами похилого віку

Деменція. Симптоми та прояви. Стації деменції. Особливості спілкування з дементною людиною. Безпечне житло. Організація дозвілля дементної людини. Профілактика вигорання доглядальника. Як спілкуватися з дементною людиною яка загубилася на вулиці.

Розділ 3.

Тема 1. Патопсихологія різних вікових груп.

Загальне поняття про патопсихологію, її завдання та значення. Поняття про психічну патологію. Ознаки психічної патології. Зв'язок патопсихології з іншими галузями наукового знання та практики. Принципи патопсихологічних досліджень. Важкі психічні порушення та їх лікування. Загальне уявлення про найбільш поширені психічні захворювання.

Тема 2. Патопсихологічна характеристика психічних процесів

Розлади відчуття. Розлади сприймання. Розлади уваги. Порушення пам'яті. Причини порушення пам'яті. Розлади мислення. Розлади інтелекту. Порушення мовлення. Порушення емоційної сфери. Порушення волі.

Тема 3. Розлади свідомості різних вікових груп

Загальна характеристика свідомості. Ознаки розладів свідомості та самосвідомості. Характеристика основних станів порушення свідомості.

Тема 4. Розлади особистості різних вікових груп.

Порушення опосередкованості та ієрархії мотивів. Порушення смислоутворення. Порушення підконтрольної поведінки.

Розділ 4.

Тема 1. Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.

Поняття про девіантну поведінку. Способи взаємодії індивіда з реальністю. Типи девіантної поведінки. Делінквентна поведінка. Адиктивна поведінка. Патохарактерологічна поведінка. Психопатологічна поведінка. Девіація, зумовлена гіперздібностями. Причини формування девіантної поведінки. Форми вияву девіантної поведінки.

Тема 2. Порушення психічного розвитку немовлят, дітей раннього, дошкільного, молодшого шкільного віку, підліткового віку та ранньої юності.

Психічні особливості та порушення у період новонародженості, немовляти і раннього дитинства. Психічні особливості та психічні порушення у дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Психічні розлади у підлітків. Психологія ранньої юності. Психологічні особливості і психічні розлади осіб зрілого віку.

Тема 3. Сучасні методи соціально-психологічної корекції та консультування.

Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей. Патопсихологічне обстеження дітей дошкільного віку. Дослідження психічних процесів дітей шкільного віку. Мета та принципи консультативно-коригуючої роботи. Індивідуальна та групова психологічна корекція. Види психокоригувальної допомоги при порушеннях розвитку. Психотренінг.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	с/п	лаб.	сам.роб. інд.завд.
1	2	3	4	5	6
Розділ 1.					
Тема 1. Соціальна геронтологія як суспільна наука	8	2	2		4
Тема 2. Соціально-психологічні теорії старіння	10	2	4		4
Тема 3. Постаріння населення як соціально-демографічний процес.	8	2	2		4
Тема 4. Соціальна значимість медичних проблем старшого покоління	8	2	2		4
Всього за розділом	34	8	10		16
Розділ 2.					
Тема 1. Соціальна активність похилих людей в Україні	8	2	2		4
Тема 2. Технології соціальної роботи з літніми та похилими людьми	8	2	2		4
Тема 3. Догляд за дементними особами похилого віку	12	2	2		8
Всього за розділом	28	6	6		16
Розділ 3.					
Тема 1. Патопсихологія різних вікових груп	8	2	2		4
Тема 2. Патопсихологічна характеристика психічних процесів	8	2	2		4

Тема 3. Розлади свідомості різних вікових груп	8	2	2		4
Тема 4. Розлади особистості різних вікових груп.	8	2	2		4
Разом за розділом 3	32	8	8		16
Розділ 4.					
Тема 1. Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.	8	2	2		4
Тема 2. Порушення психічного розвитку немовлят, дітей раннього, дошкільного, молодшого шкільного віку, підліткового віку та ранньої юності.	8	2	2		4
Тема 3. Сучасні методи соціально-психологічної корекції та консультування.	10	2	2		6
Разом за розділом 4	26	6	6		14
<i>Усього годин</i>	120	28	30		62

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальна геронтологія як суспільна наука	2
2	Соціально-психологічні теорії старіння	2
3	Постаріння населення як соціально-демографічний процес.	2
4	Соціальна значимість медичних проблем старшого покоління	2
5	Соціальна активність похилих людей в Україні	2
6	Технології соціальної роботи з літніми та похилими людьми	2
7	Догляд за дементними особами похилого віку	2
8	Патопсихологія різних вікових груп	2
9	Патопсихологічна характеристика психічних процесів	2
10	Розлади свідомості різних вікових груп	2
11	Розлади особистості різних вікових груп.	2
12	Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.	2
13	Порушення психічного розвитку немовлят, дітей раннього, дошкільного, молодшого шкільного віку, підліткового віку та ранньої юності.	2
14	Сучасні методи соціально-психологічної корекції та консультування.	2
Разом		28

6. Теми семінарських занять (практичних/лабораторних)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальна геронтологія як суспільна наука	2
2	Соціально-психологічні теорії старіння	4
3	Постаріння населення як соціально-демографічний процес.	2
4	Соціальна значимість медичних проблем старшого покоління	2
5	Соціальна активність похилих людей в Україні	2
6	Технології соціальної роботи з літніми та похилими людьми	2

7	Догляд за дементними особами похилого віку	2
8	Патопсихологія різних вікових груп	2
9	Патопсихологічна характеристика психічних процесів	2
10	Розлади свідомості різних вікових груп	2
11	Розлади особистості різних вікових груп.	2
12	Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.	2
13	Порушення психічного розвитку немовлят, дітей раннього, дошкільного, молодшого шкільного віку, підліткового віку та ранньої юності.	2
14	Сучасні методи соціально-психологічної корекції та консультування.	2
Разом		30

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальна геронтологія як суспільна наука	4
2	Соціально-психологічні теорії старіння	4
3	Постаріння населення як соціально-демографічний процес.	4
4	Соціальна значимість медичних проблем старшого покоління	4
5	Соціальна активність похилих людей в Україні	4
6	Технології соціальної роботи з літніми та похилими людьми	4
7	Догляд за дементними особами похилого віку	8
8	Патопсихологія різних вікових груп	4
9	Патопсихологічна характеристика психічних процесів	4
10	Розлади свідомості різних вікових груп	4
11	Розлади особистості різних вікових груп.	4
12	Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.	4
13	Порушення психічного розвитку немовлят, дітей раннього, дошкільного, молодшого шкільного віку, підліткового віку та ранньої юності.	4
14	Сучасні методи соціально-психологічної корекції та консультування.	6
Разом		62

Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з курсу «Соціальна робота з різними віковими групами», враховуючи рівень підготовленості студентів на 3-му курсі навчання, передбачає наступні види робіт:

складання тезаурусу за темами самостійної роботи студентів, захист тезаурусу у формі колоквіуму;

розв'язання практичних задач з курсу.

8. Види контролю і система накопичення балів

Поточний контроль знань		Самостійна робота інд. завд.	екзамен	Тест	Сума
Модульна атестація № 1 (30 балів)	Модульна атестація № 2 (30 балів)				
Розділ 1	Розділ 2				
Рівень теоретичних	Рівень теоретичних	20	10	10	100

знань визначається на семінарах (опитування, тестування, доповідь, відповіді на питання) – до 18 балів. Модульна контрольна робота – до 12 балів	знань визначається на семінарах (опитування, тестування, доповідь, відповіді на питання) – до 18 балів. Модульна контрольна робота – до 12 балів				
---	---	--	--	--	--

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль знань			Іспит	Сума
Контрольний модуль 1	Контрольний модуль 2	Індивідуальне завдання	20	100
30	30	20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою коледжу		
		Екзамен/ диференційований залік	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

10. Рекомендована література

Основна:

1. Вступ до соціальної роботи: навч. посібн. / За ред. Т.В.Семигіної, І.І. Миговича. – К.: Академвидав, 2015. – 304 с.
2. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні: навч. посібн. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 408 с.
3. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний університет, 2019.
4. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика: Підручник. Київ: Каравела, 2015.
5. Попович Г. Соціальна робота в Україні і за рубежом / Г. Попович. – Ужгород, 2000. – 343 с.
6. Семигіна Т. В. Розвиток у сучасній соціальній роботі підходів, орієнтованих на сильні сторони клієнтів // *Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society* (1st ed.). Dallas: Primedia eLaunch LLS, 2019. P. 96-105.
7. Семигіна Т. Завдання соціальної роботи у контексті Цілей сталого розвитку// Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. М-ли міжнар.наук.-практ. конф (5-6 квітня 2017 р.) [За заг. ред. Семигіної Т.В.]. Київ: АПСВТ, 2017. С. 138-141.
8. Соціальна робота в Україні: навч. посібн. для студентів вузів / За заг. ред. І.Д.Зверевої, І.М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
9. Соціальна робота в Україні: навч. посібн. для студентів вузів / За заг. ред. І.Д.Зверевої, І.М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.

Додаткова:

1. Вступ до соціальної роботи /Ред. Семигіна Т.В., Мигович І.І. Київ: Академвидав, 2005.
2. Лаврецький Р.В., Лоза А.С. Етичні дилеми в соціальній роботі // *Young Scientist*. 2017. № 12 (52). С.81-86.
3. Лукашевич М.П., Семигіна Т.В. Соціологія соціальної роботи // *Психологія і суспільство*. 2014. № 1. С. 107-149.
4. Семигіна Т. В. Розвиток власних теорій соціальної роботи: глобальні тенденції // *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : м-ли IV Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 березня 2018 року, Київ) / За ред. Ю.М. Швалба*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 90-94.
5. Семигіна Т. Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи // *Вісник АПСВ*. 2015. № 1-2. С. 6-11.
6. Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи // *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С.70-85.

7. Семигіна Т. В. Теорії соціальної роботи // Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / Заг. ред. І. Д. Зверєва. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. С. 110-114.
8. Семигіна Т. В., Брижовата О. С. Міжнародне визначення соціальної роботи // Соціальна політика і соціальна робота. 2002. № 3-4. С. 144-157.
9. Семигіна Т. В., Лиховид Д. О. Колективне наснаження і самоорганізація територіальної громади // Наукові записки НаУКМА. 2015. Т. 175:
10. Семигіна Т. В., Грига І. М. та ін. Введення у соціальну роботу. Навч. посібник. Київ: Фенікс, 2001. 28. Семигіна Т. В., Чистякова А. О. Спортивно-дозвілєві практики у соціальній інтеграції дітей із порушеннями розумового розвитку // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2019. № 18. С. 90-94.
11. Скрипка І. В., Семигіна Т. В. Практика колективного представництва інтересів в Україні (на прикладі людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом) // Наукові записки НаУКМА. 2014. Т. 162 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 62–67.
12. Собочан А., Бертотті Т., Стром-Готфрід К. Етичні міркування у дослідженнях із соціальної роботи / Пер. з англ. Т. Семигіної // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 1. С. 86-101.
13. Теорія і методи соціальної роботи / Ред. Семигіна Т. В., Мигович І. І. Київ: Академвидав, 2005. 38. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика. Київ: ВМУРОЛ, 2004. С. 7-22.
14. Ярошенко А., Семигіна Т. Феміністична соціальна робота як професійне інвестування в жіночу солідарність // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 1. С. 13-29.

Інформаційні ресурси:

1. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
2. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України № 2558-III від 21.06.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
3. Про затвердження Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України: Наказ Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту від 9.9.2005 р. № 1965. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05>
4. Семигіна Т. В. Соціальні послуги у територіальних громадах України: інновації правового регулювання // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 4. С. 65-75. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_4_2019-65-75.pdf.
5. Педагогічні, психологічні науки і соціальна робота. С. 70-74. URL: <http://bit.ly/26xPYbD>

6. Столярник О.Ю., Семігіна Т. В. Допомога сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: що можуть соціальні працівники?// Pedagogical concept and its features, social work and linguology. Dallas: Primedia eLaunch LLS, 2020. DOI: <https://doi.org/10.36074/pcaifswal.ed1.02>

Доповнення та зміни до робочої програми навчальної дисципліни

[illegible]